

شبکه‌های اجتماعی و تجربه‌های نو

شغل‌ها و حرفه‌های مختلف مشغول به کارند. با استفاده از اجتماعات مجازی برای پیوند دادن فراگیرندگان سابق و فعلی، مؤسسات آموزشی می‌توانند به اعضای خود منابع حمایتی جدیدی ارائه کنند. پاره‌ای معتقدند که در مقابل اجتماعات مجازی مانند سایر پدیده‌های فناورانه مقاومت وجود دارد، همان مقاومتی که همواره در ظهور فناوری جدید وجود دارد و انتشار فناوری و به‌کارگیری آن را به علل مختلفی منوط می‌کند. به‌نظر راجرز^۱ ممکن است که این پدیده در یک دورهٔ نهفته به‌تدریج گسترش بیابد و به یک‌باره به‌صورت جهشی مورد استفاده قرار گیرد. راجرز معتقد است انتشار و گسترش یک پدیدهٔ نو، مشروط به چند عامل است: پیچیدگی پدیده، کارآمدی آن در مقایسه با سایر وسایل مشابه، زمان صرف‌شده برای آن، انتشار اطلاعات دربارهٔ آن و جامعه‌ای که آن پدیده در آن مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مطالعهٔ جامعه ایرانی نشان می‌دهد که در سطوح مختلف به‌خصوص در میان اقشار جوان، اجتماعات مجازی با اقبال روبه‌رو شده و کمتر کسی از اقشار تحصیل کرده هست که عضو یکی از شبکه‌های مجازی داخلی یا بین‌المللی نباشد. میزان بالای کاربران اینترنت و جایگاه مهم شبکه‌های اجتماعی در زندگی روزمرهٔ جوانان در ایران (عبداللهیان و کرمانی، ۱۳۹۲) ضرورت توجه به این مهم را بیش از پیش موجه و مدلل می‌کند. لذا توجه علمی و واکاوی پژوهشی در اجتماعات مجازی بیش از هر موقع ضروری است.

نگارنده خود تجربه‌ای از این دست دارد و مدتی است با همراهی حدود ۴۰ آموزگار، معلم، دبیر، مدرس و استاد دانشگاه به تجربهٔ شبکهٔ اجتماع مجازی از طریق یکی از برنامه‌های شبکه اقدام کرده است. زمان این تجربه حدود نه ماه است. تجربهٔ ما در این مدت نشان می‌دهد که شبکهٔ اجتماعی می‌تواند حمایت‌های اجتماعی مختلفی را برای اعضا فراهم کند. به‌طور کلی حمایت‌های شبکه عبارت‌اند از: حمایت مصاحبتی، عاطفی، خدماتی، مالی، اطلاع‌رسانی و مشورتی. آنچه که ما تجربه کرده‌ایم، حمایت‌های عاطفی، مصاحبتی، اطلاع‌رسانی و مشورتی است. شاید در وقتی دیگر که پژوهشی روشمند در این زمینه انجام شد، نتایج برآمده از این اجتماع مجازی را بیان کنیم. در این شمارهٔ نشریه از روزنی کوچک، نوری بر این پدیدهٔ گسترش‌یابنده انداخته‌ایم. امیدواریم که با کمک شما خوانندگان نشریه و دریافت تجربه‌های ارزشمندتان در شناخت اجتماع مجازی ایرانی گامی به پیش بگذاریم.

* پی‌نوشت‌ها

آدمی هیچگاه بدون ارتباط با دیگران نتوانسته به حیات خود ادامه دهد و بقای او منوط به رابطهٔ اجتماعی با دیگران است. انسان اصولاً در درون شبکهٔ اجتماعی زیست می‌کند. شبکه‌های از تعاملات اجتماعی و روابط شخصی. ما دائماً در حال یاری به دیگران و مددجویی از همتایان خود هستیم. مولوی در نیاز آدمی به هم‌نوعان خود می‌گوید:

هر کسی در مکسبی پا می‌نهد
یاری یاران دیگر می‌کند
زان که جمله کسب ناید از یکی
هم دروگر هم سقا هم حانکی^۱

علاوه‌بر جامعه که تعاملات گسترده در آن شکل می‌گیرد، اجتماع شبکه‌ای، شبکهٔ روابط غیررسمی فرد است که از طریق آن، می‌تواند به منابع و حمایت‌های موجود در پیوندهای اجتماعی دست بیابد. یکی از این اجتماعات شبکه‌ای، شبکه‌های اجتماعی مجازی است.

اجتماع مجازی مجموعه‌ای است که در اینترنت ایجاد می‌شود؛ اگر افراد به‌قدر کافی و در زمان نسبتاً طولانی دربارهٔ موضوعی بحث و گفت‌وگو کنند. دلایل پیوستن افراد به اجتماع مجازی همانند دلایل پیوستن آن‌ها به یک اجتماع فیزیکی است (رین گولد، ۱۹۹۳). اعضای اجتماع مجازی با افرادی مرتبط می‌شوند که تجربیات، احساسات و علائقی مشابه ایشان دارند. اجتماعات مجازی با تعاملات ارتباطی، حضور گستردهٔ افراد، دسترس‌پذیری فضای مشترک عمومی و حضور حداقلی از اعضا مشخص می‌شوند. نیاز به حداقل تعامل موجب می‌شود که ما گسترهٔ متنوعی از فناوری‌های مختلف را از «اجتماع مجازی» متمایز کنیم؛ برای مثال فهرست‌نامهٔ الکترونیکی که از طریق آن مشترکان اخبار و اطلاعات را دریافت می‌کنند اما قادر به انجام گفت‌وگو و تعامل با مشترکان دیگر نیستند، اجتماع مجازی شمرده نمی‌شود. اجتماعات مجازی می‌توانند در خدمت آموزش قرار گیرند. نخستین کمک اجتماعات مجازی به فرایند آموزشی، گسترش مکالمات علمی از طریق افزایش منابع و شرکت‌کنندگان است. در حالی که تبادل اطلاعات رشتهٔ درسی می‌تواند مهم باشد، فراهم آمدن منابع حمایتی دیگر می‌تواند موجب وابستگی فراگیرنده به اجتماع مجازی شود. مؤسسات آموزشی می‌توانند از اجتماع مجازی به‌عنوان وسیله‌ای برای تحقق اهداف گوناگون استفاده کنند، امکانی که گاه در فضای مادی و واقعی ممکن نیست. در سایهٔ اجتماعات مجازی، مدارس و مؤسسات آموزشی به اجتماع بزرگی از دانشجویان سابق خود دسترسی پیدا کرده‌اند، فارغ‌التحصیلانی که دارای مقامی در اجتماع هستند و در

۱. بافندگی
2. Rojers